

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนอำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์
Participation of Members of Pest Management Community Center in Development of
Pest Management Community Center in Tha Tum District, Surin Province

โสภาวรรณ ชุมเสนา (Sopawan Chumsena)¹ พลสรานู สรานูรมย์ (Ponsaran Saranrom)²

นาริรัตน์ สี่ระสาร (Nareerut Seerasarn)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ (2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (3) ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยความสำเร็จในการมีส่วนร่วมดำเนินงานของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (4) ปัญหาข้อเสนอแนะ ในการมีส่วนร่วมการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน พ.ศ. 2564 อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ สมาชิกจำนวน 180 ราย กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane ที่ความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 137 ราย สุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า (1) สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 54.04 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา โดยมีจำนวนแรงงานภาคการเกษตรเฉลี่ย 2.74 คน มีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 29.4 ไร่ มีรายได้เฉลี่ยของครัวเรือน 122,773 บาทต่อปี (2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนระดับมาก โดยเรียงลำดับได้ดังนี้ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (3) ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยในการมีส่วนร่วมดำเนินงานของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายใน ตามลำดับ (4) ปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในระดับปานกลาง มี 2 ด้าน โดยเรียงลำดับปัญหาได้ดังนี้ การเชื่อมโยงเครือข่ายและการบูรณาการ การจัดทำแผนพัฒนาเกษตรกรและชุมชน ข้อเสนอแนะ คือ สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนควรให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

คำสำคัญ การมีส่วนร่วม การดำเนินงาน ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2639002357@stou.ac.th

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ponsaran.sar@stou.ac.th

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช Nareerut.see@stou.ac.th

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study (1) basic personal, social, and economic conditions members of pest management community center in Tha Tum district, Surin province (2) the participation in the operation of members of pest management community center (3) the opinions about success factors in the participation of members of pest management community center (4) problems and suggestions in the participation of the operations of pest management community center. The population of this study was 180 farmers who were members of the pest management community center 2021 in Tha Tum district, Surin province. The sample size of 137 people was determined by using Taro Yamane formula with the error value of 0.05 and simple random sampling method. Data were collected by conducting interview and were analyzed by using statistics such as frequency, percentage, mean, minimum value, maximum value, and standard deviation. The results of the research found out that (1) most of the members of the pest management community center were male with the average age of 54.04 years old, completed primary school education, had the average labor in the agricultural sector of 2.74 people, owned the average area of 29.4 Rai, and earned the average household income was 122,773 Baht/year. (2) The participation in the operations of the members of the pest management community center was at the high level. The ranking would be the participation in the benefits, the participation in the decision-making, the participation in the operation, and the participation in the assessment. (3) The opinions about the factors in the participation of the operations of pest management community center members were at the high level in both two factors: external factors and internal factors respectively. (4) Problems regarding the participation in the management of the pest management community center were at the moderate level in two aspects as of the problems as following: connection, integration, and the creation of farmer and community development plans. Suggestion would be for members of the pest management community center to emphasize on the participation in every step of the operations of pest management community center.

Keywords: Participation, Operation, Pest management community center

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12 The 12th STOU National Research Conference

บทนำ

ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) จัดตั้งขึ้นจากการรวมกลุ่มของเกษตรกรเพื่อการจัดการศัตรูพืชในพื้นที่ของตนเอง และชุมชน โดยสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนได้รับการถ่ายทอดความรู้จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และนำความรู้ไปดำเนินการจัดการศัตรูพืชด้วยตนเอง ซึ่งกรมส่งเสริมการเกษตรใช้ ศจช. เป็นกลไกและเครือข่ายของการจัดการศัตรูพืช ในการแก้ปัญหาให้กับเกษตรกรจากการระบาดของศัตรูพืชและเป็นศูนย์กลางการพัฒนาเกษตรกร ชุมชน และท้องถิ่น โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (participatory learning) ตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร (Farmer Field School : FFS) เพื่อให้สามารถจัดการศัตรูพืชได้ด้วยตนเองอย่างครบวงจรและยั่งยืน โดยใช้เทคโนโลยีการควบคุมศัตรูพืชที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมซึ่งจะนำไปสู่ความเข้มแข็งในอาชีพเกษตรกร และรักษาสมดุลของระบบนิเวศทางการเกษตร พร้อมยกระดับคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้ดีขึ้นโดยมีเกษตรกร ชุมชน และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องร่วมดำเนินการ ดังนั้นกรมส่งเสริมการเกษตรจึงมีนโยบายสนับสนุนให้มีการจัดตั้ง ศจช. ครอบคลุมทุกพื้นที่ เพื่อเป็นศูนย์กลางการป้องกัน กำจัดศัตรูพืช และถ่ายทอดความรู้ และเทคโนโลยีด้านการจัดการศัตรูพืชอย่างถูกต้องและเหมาะสม เพื่อแก้ปัญหาการระบาดของศัตรูพืชและลดการใช้สารเคมี ดำเนินการภายใต้แนวคิด “ชุมชนจะเข้มแข็งอย่างยั่งยืนต้องปฏิบัติโดยเกษตรกรเพื่อเกษตรกร” (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2561)

จากสถานการณ์การเกิดโรคไหม้คอรวงในข้าวอย่างรุนแรงขึ้นหลายอำเภอในจังหวัดสุรินทร์ในปี 2564 สร้างความเสียหายแก่ผลผลิตของเกษตรกรในพื้นที่ที่พบการระบาดไม่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ สำนักงานเกษตรอำเภอท่าตูม สนับสนุนให้มีการจัดตั้งศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ตำบลละ 1 ศูนย์ อยู่ในพื้นที่เฝ้าระวังซึ่งยังไม่มีการระบาด มีเป้าหมายที่จะช่วยลดการแพร่ระบาดของโรคไหม้คอรวงในข้าวให้น้อยลงและป้องกันไม่ให้เกิดการแพร่ระบาดในฤดูเพาะปลูกต่อไป คาดว่าจะสามารถช่วยบรรเทาความเดือดร้อนให้กับชาวนาในพื้นที่อำเภอท่าตูม (สำนักงานเกษตรอำเภอท่าตูม, 2564)

ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนอำเภอท่าตูม มีศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนจำนวน 7 ตำบล ได้แก่ ตำบลท่าตูม ตำบลโพนครก ตำบลพรมเทพ ตำบลหนองเมธี ตำบลบัวโคก ตำบลเมืองแกและตำบลกระโพ เพื่อแก้ไขปัญหาของเกษตรกรและชุมชนจากภัยศัตรูพืช โดยเน้นการพัฒนาเกษตรกรและชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศัตรูพืชได้ด้วยตนเอง อย่างครบวงจร แต่เนื่องจากศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนเริ่มดำเนินการไม่นานและการปฏิบัติจริงที่ยังไม่สามารถดำเนินการได้ตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศูนย์ฯ ต้องอาศัยปัจจัยหลายๆ รูปแบบร่วมกัน ทั้งปัจจัยด้าน สังคม ด้านเศรษฐกิจ การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการจัดการศูนย์จัดการ ศัตรูพืชชุมชน และการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตร หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง (สำนักงานเกษตรอำเภอท่าตูม, 2564)

ดังนั้น จึงมีความสำคัญในการการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนอำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผน พัฒนา ปรับปรุงประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และการมีส่วนร่วมของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และสามารถเป็นกลไกในการเฝ้าระวังและจัดการศัตรูพืชได้อย่างรวดเร็วและทันต่อสถานการณ์

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

วัตถุประสงค์

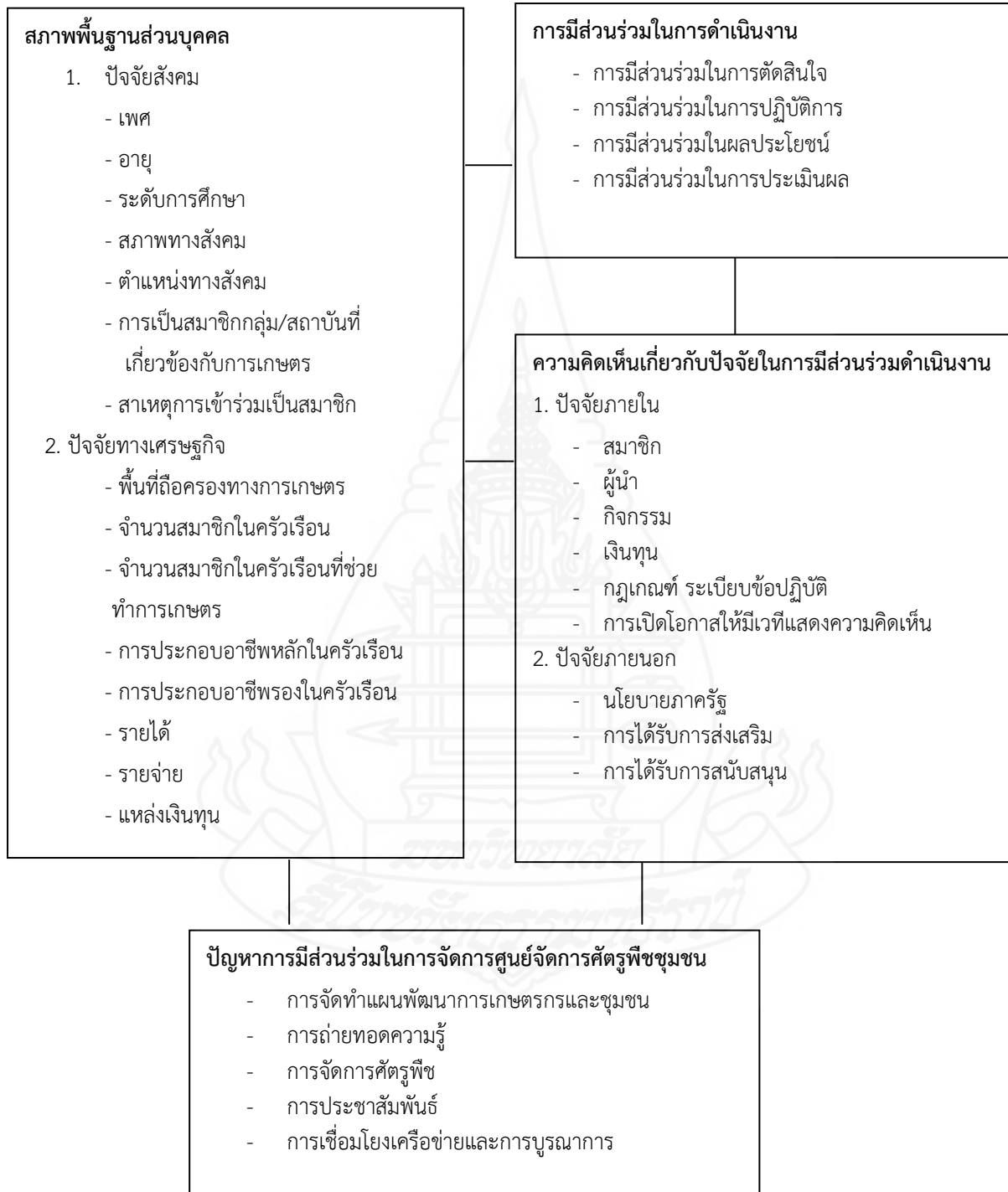
1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน
3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยความสำเร็จในการมีส่วนร่วมดำเนินงานของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน
4. เพื่อศึกษาปัญหา ข้อเสนอแนะ ในการมีส่วนร่วมการดำเนินงานของศูนย์จัดการ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

กรอบแนวคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือเกษตรกรสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ พ.ศ. 2565 จำนวน 180 ราย กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane ที่ความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 137 ราย สุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง แบบปลายปิดและปลายเปิด เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย 4 ส่วนคือ (1) สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของ ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ (2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (3) ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยความสำเร็จในการมีส่วนร่วมดำเนินงาน (4) ปัญหา ข้อเสนอแนะ ในการมีส่วนร่วมการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้สถิติคือ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ แบ่งระดับคะแนนเป็น 5 ระดับ ใช้เกณฑ์ตามค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.80 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.81 – 2.60 หมายถึง ระดับน้อย คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.61 – 3.40 หมายถึง ระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.41 – 4.20 หมายถึง ระดับมาก และ คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.21 – 5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุดดังนี้

ผลการวิจัย

1. สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ

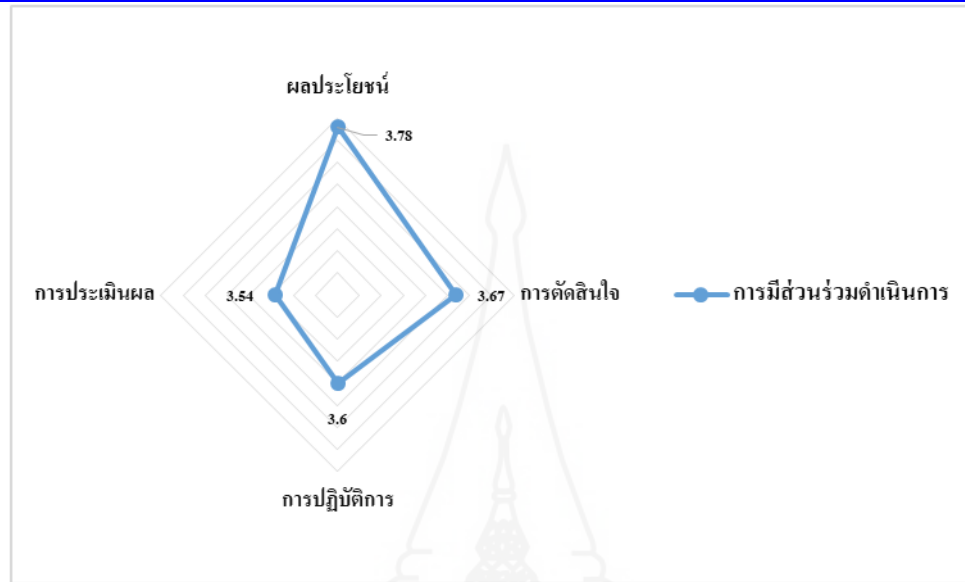
1.1 สภาพพื้นฐานทางสังคม สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนอำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ มากกว่าครึ่งเป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 54.04 ปี เกษตรกรมากกว่าครึ่งจบการศึกษาระดับประถมศึกษา ไม่มีตำแหน่งทางสังคม เป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรการเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เข้าร่วมเป็นสมาชิกโดยสมัครใจเอง

1.2 สภาพทางเศรษฐกิจ เกษตรกรเกือบทั้งหมดมีอาชีพหลัก คืออาชีพทำนา และเกือบทั้งหมดมีอาชีพเลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพรอง มีพื้นที่พื้นที่การเกษตรเฉลี่ย 29.40 ไร่ จำนวนสมาชิกครัวเรือนเฉลี่ย 4.30 คน มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ช่วยทำการเกษตร 2.74 คน รายได้ในภาคการเกษตรเฉลี่ย (ในปีการผลิต 2564) 122,773.14บาทต่อปี มีรายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 44,618.10 บาทต่อปี มีรายจ่ายในการทำนาเฉลี่ย 27,918.976บาทต่อปี มีรายจ่ายนอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 7,003.68 บาท/เดือน

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ในภาพรวม พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับมาก 4 ประเด็น คือ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (ค่าเฉลี่ย 3.78) รองลงมา การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (ค่าเฉลี่ย 3.67) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการการ (ค่าเฉลี่ย 3.60) และ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (ค่าเฉลี่ย 3.54) ดังภาพที่ 2

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

ภาพที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

- 1) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับมาก 2 ประเด็น ได้แก่ 1) การนำผลการฝึกอบรมร่วมกันหาแนวทางพัฒนาศูนย์ 2) การนำความรู้ที่ได้รับมาประชาสัมพันธ์ ถ่ายทอดความรู้ในศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน
 - 2) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่าเกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับมาก 3 ประเด็น ได้แก่ 1) การวางแผนขั้นตอนการวางแผน 2) การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน 3) การกำหนดเป้าหมายของแผนดำเนินงาน
 - 3) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับมาก 5 ประเด็น ได้แก่ 1) ศึกษาดูงานที่ต่างๆ เช่น ศูนย์บริหารศัตรูพืช ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนอื่น 2) การผลิตสารชีวภัณฑ์ ในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช 3) การดำเนินการแจ้งข่าวเตือนภัยการระบาดของศัตรูพืช 4) การสำรวจติดตามสถานการณ์ศัตรูพืช 5) การจัดทำข้อมูลและวินิจฉัยศัตรูพืช
 - 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับมาก 3 ประเด็น ได้แก่ 1) จัดเวทีประเมินผลร่วมกันในศูนย์ 2) ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนอื่นประเมินผลร่วมกันในศูนย์แลกเปลี่ยนประสบการณ์ 3) หน่วยงานของรัฐประเมินผลร่วมกันในศูนย์แลกเปลี่ยน
3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยความสำเร็จในการมีส่วนร่วมดำเนินงานของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน
- ในภาพรวม พบว่า มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ในระดับมาก 2 ประเด็น คือ ปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายใน โดยในแต่ละประเด็น มีระดับความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ดังตารางที่ 1

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยความสำเร็จในการมีส่วนร่วมดำเนินงานของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

ความคิดเห็น	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	อันดับ
ปัจจัยภายใน	3.66	มาก	2
สมาชิก	3.85	มาก	2
ผู้นำ	4.05	มาก	1
กิจกรรม	3.73	มาก	3
เงินทุน	3.07	ปานกลาง	6
กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อปฏิบัติ	3.57	มาก	5
การเปิดโอกาสให้มีความคิดเห็น	3.71	มาก	4
ปัจจัยภายนอก	3.67	มาก	1
ค่าเฉลี่ย	3.66	มาก	

1) ปัจจัยภายนอก ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน พบว่า มีระดับความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง 2 ประเด็น ได้แก่ 1) การได้รับการสนับสนุน 2) การได้รับการส่งเสริม

2) ปัจจัยภายใน ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน พบว่า มีระดับความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในระดับมาก 14 ประเด็น ได้แก่ 1) ผู้นำมีความสนใจและให้ความสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิก และผู้สนใจ 2) ผู้นำมีภาวะผู้นำ 3) ผู้นำให้ความสำคัญในการดำเนินงาน ศจช. 4) ศจช. จัดทำปฏิทินการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง 5) สมาชิกมีความต้องการเรียนรู้ด้านการจัดการ ศัตรูพืช 6) การเปิดโอกาสให้สมาชิกแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม 7) กิจกรรมส่งผลประโยชน์ต่อคนหมู่มาก 8) สมาชิกมีความสนใจและให้ความสำคัญกับการจัดการศัตรูพืช 9) สมาชิกต้องการพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติงาน 10) วัตถุประสงค์สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของสมาชิก 11) การสร้างเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ 12) การนำสมาชิก ศึกษาดูงานเสริมความรู้ 13) สมาชิกต้องการถ่ายทอดความรู้แก่ผู้สนใจ 14) การมีข้อตกลง กำหนดกฎกติกาในการอยู่ร่วมกัน

4. ปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

ปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน พบว่า ปัญหาในการมีส่วนร่วมของเกษตรกร อยู่ในระดับน้อย 2 ประเด็น ได้แก่ การเชื่อมโยงเครือข่ายและการบูรณาการ การจัดทำแผนพัฒนาเกษตรกรและชุมชนโดยในแต่ละประเด็น พบปัญหาในการมีส่วนร่วมของเกษตรกรดังตารางที่ 2

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

ตารางที่ 2 ปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศูนย์จัดการศูนย์จัดการศตวรรษที่ 21

การมีส่วนร่วม	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	อันดับ
การจัดทำแผนพัฒนาเกษตรกรรมและชุมชน	2.64	ปานกลาง	2
การถ่ายทอดความรู้	2.52	น้อย	4
การบริหารจัดการศตวรรษที่ 21	2.52	น้อย	4
การประชาสัมพันธ์	2.60	น้อย	3
การเชื่อมโยงเครือข่ายและบูรณาการ	2.78	ปานกลาง	1
ค่าเฉลี่ย	2.61	ปานกลาง	

1) ปัญหาในการมีส่วนร่วมในการเชื่อมโยงเครือข่ายและการบูรณาการ พบว่า เกษตรกรมีปัญหาในการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง 2 ประเด็น 1) จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2) ขาดความชัดเจนและต่อเนื่อง

2) ปัญหาในการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเกษตรกรรมและชุมชน พบว่า เกษตรกรมีปัญหาในการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง 2-ประเด็น ได้แก่ 1) การทำแผนฯ 2) การกำหนดเป้าหมายของแผน

5. ข้อเสนอแนะ สมาชิกศูนย์จัดการศตวรรษที่ 21 ควรให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินงานศูนย์จัดการศตวรรษที่ 21

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ

1.1 สภาพพื้นฐานทางสังคม สมาชิกศูนย์จัดการศตวรรษที่ 21 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา สอดคล้องกับ ปาริชาติ อารณวิธานพ (2555, น. 81-84) พบว่า คณะกรรมการส่วนใหญ่ จบการศึกษาระดับประถมศึกษาและ นครินทร์ ศุภพงษ์ (2562, น.55) พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการศตวรรษที่ 21 ส่วนมากจบการศึกษาระดับประถมศึกษา เนื่องจากสมาชิกศูนย์จัดการศตวรรษที่ 21 ได้รับการศึกษาในระดับประถมศึกษา เนื่องจากต้องช่วยครอบครัวทำมาหาเลี้ยงชีพ จึงไม่เรียนต่อออกมาประกอบอาชีพเกษตรกรรม

1.2 สภาพทางเศรษฐกิจ ผลจากการวิจัย พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการศตวรรษที่ 21 มีรายได้ในภาคการเกษตรเฉลี่ย (2564) 122,773.14 บาทต่อปี ใกล้เคียงกับ นครินทร์ ศุภพงษ์ (2562: น.55) พบว่ามีรายได้ในภาคการเกษตร เฉลี่ย 133,880.06 บาท เนื่องจากสมาชิกศูนย์จัดการศตวรรษที่ 21 มีรายได้จากภาคการเกษตร ซึ่งประสบภัยทางโรคจากสัตว์และอุทกภัย

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์จัดการศตวรรษที่ 21 อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ พิจารณาเป็นรายประเด็นได้ดังนี้

2.1 การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการศตวรรษที่ 21 มีส่วนร่วมมากในประเด็น ได้แก่ ถ่ายทอดความรู้ในศูนย์ฯ สอดคล้องกับ ชัยชาญ วงศ์สามัญ (2538, น. 38-47) กล่าวว่า วิธีการส่งเสริมการเกษตรเป็นการนำ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

ความรู้และเทคโนโลยีไปสู่เกษตรกร ด้วยวิธีการถ่ายทอดความรู้ เพื่อให้เกษตรกรเกิดความสนใจ และนำความรู้ไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยเทคนิควิธี โดยการฝึกอบรม (training) เป็นวิธีการที่นิยมใช้กันมากที่สุด โดยมีการใช้งบประมาณบุคลากร และเวลาในการเตรียมการฝึกอบรม เป็นจำนวนมาก หลังจากเสร็จสิ้นการฝึกอบรม จะมีการประเมินผลหลังจากการฝึกอบรม เนื่องจากการถ่ายทอดความรู้ในศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน โดยวิธีผสมผสานหรืออื่นๆ ตามที่เกษตรกรต้องการ กำหนดหลักสูตรและวิทยากรทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้ได้รับการถ่ายทอด

2.2 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนมีส่วนร่วมมากในประเด็น ได้แก่ การวางแผนขั้นตอนการวางแผน การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาของศูนย์ฯ และการกำหนดเป้าหมายของแผนดำเนินงาน สอดคล้องกับ นครินทร์ ศุภพงษ์ (2562: น.86) พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนมีส่วนร่วมมากในด้านการจัดทำแผนพัฒนาเกษตรกรและชุมชน เนื่องจาก การวางแผนขั้นตอนการวางแผน สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจการวางแผนขั้นตอนการวางแผน การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาของศูนย์ฯ และการกำหนดเป้าหมายของแผนดำเนินงานโดยการเข้าร่วมกิจกรรมของศูนย์

2.3 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนมีส่วนร่วมมากในประเด็น ได้แก่ การดำเนินการแจ้งข่าวเตือนภัยการระบาดของศัตรูพืช โดยเฉพาะการทำแปลงพยายกรณ์ เนื่องจาก สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนปลูกข้าวมีการระบาดของโรคไหม้คอรวง ได้รับผลกระทบ จึงทำให้ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนทั้ง 7 ศูนย์ ได้มีการประชุมร่วมกันหาแนวทาง โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเข้าร่วมแก้ไขปัญหาให้กับสมาชิก ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน โดยใช้สารชีวภัณฑ์ภายในศูนย์ซึ่งสามารถลดอัตราการระบาดและลดความเสียหายของข้าวได้ สอดคล้องกับกรมส่งเสริมการเกษตร (2555, น. 73) กล่าวถึง เกี่ยวกับการเตือนภัยการระบาดของศัตรูพืช ใช้ข้อมูลที่เก็บได้จากแปลงติดตามสถานการณ์ และแปลงของเกษตรกรกรข้างเคียง มาวิเคราะห์เพื่อเตือนการระบาดผ่านสื่อต่างๆต่อไป

2.4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนมีส่วนร่วมมากในประเด็น ได้แก่ จัดเวทีประเมินผลร่วมกันในศูนย์ เนื่องจากการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน สมาชิกจะต้องได้รับการถ่ายทอดความรู้ สอดคล้องกับโกวิทย์ พวงงาม (2545, น. 11) กล่าวว่า กรรมวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชน การเข้าร่วมประชุมอภิปราย เป็นการเข้าร่วมอภิปรายหรือเนื้อหาสาระของ แผนงานหรือโครงการพัฒนา เพื่อสอบถามความคิดเห็นของประชาชน

3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยในการมีส่วนร่วมดำเนินงานของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรให้ความสำคัญกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมดำเนินงานของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ในระดับมากทั้งปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องอันดับที่ 1 คือ ปัจจัยภายนอก โดยประเด็นที่เกษตรกรให้ความสำคัญในระดับปานกลาง คือ การได้รับการสนับสนุน และการได้รับการส่งเสริม ทั้ง 2 ประเด็นดังกล่าว เห็นได้ว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมดำเนินงานของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน สอดคล้องกับ กรมส่งเสริมการเกษตร (2555, น.281) มีส่วนร่วมในการดำเนินงานตั้งแต่กระบวนการคิดวิเคราะห์ และวางแผนในการพัฒนา ร่วมดำเนิน กิจกรรมตามแผน ร่วมระดมทุน และร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน เนื่องจาก การได้รับการสนับสนุนและการได้รับการส่งเสริม อย่างเช่นวัสดุอุปกรณ์ดังกล่าวจะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐเมื่อศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน เป็นเป้าหมายในการดำเนินงานโครงการเท่านั้น วัสดุอุปกรณ์อาจชำรุด สูญหาย และวัสดุบางประเภทเป็นวัสดุที่ใช้แล้วหมดไป ศูนย์จัดการ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12 The 12th STOU National Research Conference

ศตวรรษที่ 21 ได้ดำเนินกิจกรรมจัดการศึกษาตามแผน และในปีที่ผ่านมาศูนย์จัดการศตวรรษที่ 21 ไม่ได้รับการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์จากหน่วยงานของรัฐ เนื่องจากไม่ได้เป็นเป้าหมายในการดำเนินงานโครงการ

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องอันดับที่ 2 ปัจจัยภายใน มีประเด็นที่เกษตรกรให้ความสำคัญในระดับมากเป็น 3 อันดับแรก คือ ผู้นำมีความสนใจและให้ความสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิก และผู้สนใจ ผู้นำมีภาวะผู้นำและผู้นำให้ความสำคัญในการดำเนินงาน ศจช. แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์จัดการศตวรรษที่ 21 ผู้นำ/คณะกรรมการมีความสำคัญในการมีส่วนร่วมของสมาชิกในระดับมาก สอดคล้องกับ ปาริชาติ อภรณ์วิชานพ (2555, น. 81-84) พบว่า ส่วนใหญ่มีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศูนย์จัดการศตวรรษที่ 21 ในระดับมาก เนื่องจาก ผู้นำมีความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกศูนย์จัดการศตวรรษที่ 21 โดยผู้มีตำแหน่งทางสังคมซึ่งสมาชิกให้ความเคารพนับถือ

4. ปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศูนย์จัดการศตวรรษที่ 21 อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์

จากการศึกษา พบว่า ปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศูนย์จัดการศตวรรษที่ 21 พบว่า ปัญหาในการมีส่วนร่วมของเกษตรกร อยู่ในระดับปานกลาง 2 ประเด็น คือ การเชื่อมโยงเครือข่ายและการบูรณาการและการจัดทำแผนพัฒนาเกษตรกรและชุมชน

ปัญหาอันดับที่ 1 คือ การเชื่อมโยงเครือข่ายและการบูรณาการ ในประเด็นหลัก จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และขาดความชัดเจนและต่อเนื่อง สมาชิกศูนย์จัดการศตวรรษที่ 21 ในอำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ ขาดการมีส่วนร่วมในการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กับศูนย์จัดการศตวรรษที่ 21 อื่นๆ ทั้งถึงเนื่องจาก สมาชิกศูนย์จัดการศตวรรษที่ 21 มีภารกิจอื่นที่ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมของศูนย์จัดการศตวรรษที่ 21 ได้ เช่น การมีตำแหน่งทางสังคม จะต้องประชุมตามวาระต่างๆ แตกต่างกับ ปาริชาติ อภรณ์วิชานพ (2555 , น. 82-83) ได้สรุปปัญหาและเสนอแนะเกี่ยวกับ การดำเนินงานศูนย์จัดการศตวรรษที่ 21 ด้านการเชื่อมโยงเครือข่ายและการบูรณาการ พบว่า หน่วยงานสนับสนุน เข้าถึงได้ยากไม่ให้ความสำคัญงานศูนย์จัดการศตวรรษที่ 21 และขาดการร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สมาชิกศูนย์จัดการศตวรรษที่ 21 ให้ข้อเสนอแนะว่า สมาชิกกลุ่มควรให้ความสำคัญกับทุกกิจกรรมในการดำเนินงาน

ปัญหาอันดับที่ 2 คือ การจัดทำแผนพัฒนาเกษตรกรและชุมชน ในประเด็นหลักคือ การจัดทำแผนพัฒนาเกษตรกรและการกำหนดเป้าหมายของแผน สมาชิกศูนย์จัดการศตวรรษที่ 21 ในอำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ ขาดการความร่วมมือในการเข้าร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเกษตรกร รองลงมา การกำหนดเป้าหมายของแผน เนื่องจาก สมาชิกศูนย์จัดการศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับ ปาริชาติ อภรณ์วิชานพ (2555 , น. 82-83) ได้สรุปปัญหาและเสนอแนะเกี่ยวกับ การดำเนินงานศูนย์จัดการศตวรรษที่ 21 ด้านการจัดทำแผนพัฒนาเกษตรกรและชุมชน พบว่า ข้อมูลและปัญหา ที่รวบรวมได้ไม่ตรงตามความต้องการกลุ่ม และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่เห็นด้วยกับ แผนพัฒนาเกษตรกรและชุมชนที่เสนอ สมาชิกศูนย์จัดการศตวรรษที่ 21 ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรจัดกิจกรรมพัฒนาสมาชิกกลุ่มอย่างต่อเนื่องเพื่อสมาชิกจะได้มีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการและวางแผนดำเนินการพร้อมทั้งอยากให้ภาครัฐและเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนในกิจกรรมของศูนย์จัดการศตวรรษที่ 21 เนื่องจาก ขาดการบริหารจัดการศูนย์จัดการศตวรรษที่ 21 ควรให้ความสำคัญในการจัดทำแผนพัฒนาเกษตรกรและกำหนดเป้าหมายของแผน มีแผนการเรียนรู้หลักสูตรต่างๆ อย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกษตรกรสามารถจัดการศตวรรษที่ 21 ได้ด้วยตนเอง

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะต่อสมาชิกผู้เกี่ยวข้อง

จากผลการวิจัย พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนควรให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

1) สมาชิกควรให้ความสำคัญในเรื่องของบทบาทหน้าที่ของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ควรมีการประชุมแจ้งทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ กฎระเบียบข้อบังคับ และการวางแผนการปฏิบัติงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

2) ผู้นำควรเป็นแบบอย่าง และให้ความสำคัญต่อหน้าที่ควรมีการวางแผน และปฏิบัติตามแผนอย่างเคร่งครัด

1.2 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

จากผลการวิจัย พบว่า กรมส่งเสริมการเกษตรควรบูรณาการการดำเนินงานกับหน่วยงานอื่นๆ

1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเกษตรกร ควรวางแผนการทำงานร่วมกันเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดฝึกอบรม ถ่ายทอดความรู้

2) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ควรนำเทคโนโลยีศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ให้แก่กลุ่มอย่างสม่ำเสมอ โดยการถ่ายทอดอาจอยู่ในรูปแบบเวทีการจัดอบรม หรือการส่งผ่านข้อมูลทางสื่อออนไลน์ที่สะดวกและรวดเร็ว ทันต่อสถานการณ์

3) ภาครัฐควรให้การสนับสนุนและร่วมบูรณาการกับทุกภาคส่วน เพื่อการจัดการศัตรูพืชในพื้นที่ของตนเองและชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาการดำเนินงานของศูนย์ที่ประสบผลสำเร็จในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ โดยเปรียบเทียบข้อมูลปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เพื่อใช้ในการดำเนินงานของกลุ่ม

2) ควรศึกษาเรื่อง การดำเนินงานของเกษตรกรในพื้นที่อื่นๆ เพื่อนำข้อมูลหรือปัจจัยที่มีความสัมพันธ์มาเปรียบเทียบ

3) ควรศึกษาผลการดำเนินงานในรูปแบบศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนอำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ ถึงระดับความสำเร็จประโยชน์ของเกษตรกรที่แท้จริง รวมถึงปัญหาและอุปสรรคต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาต่อไป

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร.(2555).คู่มือศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2564, จาก

<http://www.ppsf.doae.go.th>

กรมส่งเสริมการเกษตร.(2561).คู่มือศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2564, จาก

<http://www.ppsf.doae.go.th>

โกวิท พวงงาม. (2545). การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.

ชัยชาญ วงศ์สามัญ. (2538). เอกสารประกอบการบรรยายเรื่องเทคนิคการส่งเสริมโดยประชาชนมีส่วนร่วม. ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ปาริชาติ อารณวิธานพ. (2555). ความคิดเห็นของคณะกรรมการต่อการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ในอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

นรินทร์ ศุภพงษ์. (2562). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของอำเภอเมืองสิงห์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

สำนักงานเกษตรอำเภอท่าตูม.(2564). แผนพัฒนาเกษตรอำเภอท่าตูม., สุรินทร์.

